

EVA GARSIJA
SAENS DE URTURI

GOSPODARI VREMENA

Sa španskog prevela
Duška Radivojević

**Čarobna
knjiga**

SADRŽAJ

1. Palata grada Susa. Unai	9
2. Severna kapija. Dijago Vela	19
3. Krovovi Crkve San Migel. Unai	30
4. Južna kapija. Dijago Vela	32
5. Ulica Pintorerija. Unai	42
6. Stara topionica. Dijago Vela	49
7. Armentija. Unai	52
8. Palata porodice Alava–Eskivel. Unai	65
9. Kause de los Molinos. Dijago Vela	79
10. Kula Nogarrovih. Unai	88
11. Ulica Kućiljerija. Unai	96
12. Konak „Kod Romane“. Dijago Vela	104
13. <i>Lau teilatu</i> . Unai	113
14. Ulica Ererija. Unai	121
15. Uoči Svete Agate. Dijago Vela	132
16. Bolnica „Santjago“. Unai	145
17. Nova katedrala. Unai	148
18. Grofove odaje. Dijago Vela	159
19. Reka Sadora. Unai	165
20. K, +O1. Unai	173
21. Sudilište. Dijago Vela	176
22. Policijska Akademija „Arkaute“. Unai	185
23. Dama zamka. Unai	192
24. Mesopust. Dijago Vela	205
25. Gospoda Del Kastiljo. Unai	211
26. PNL. Unai	220
27. Sakristija. Dijago Vela	230
28. Valdegovija. Unai	236

29. Park Samanijego. Unai	243
30. Hrast na sudilištu. Dijago Vela	251
31. Ravan put između borova. Unai	257
32. Bolnica „Santjago“. Unai	262
33. Jenego. Dijago Vela	271
34. Lokardov princip. Unai	276
35. Kehana. Unai	284
36. Portal Oskuro. Dijago Vela	290
37. Stara učionica. Unai	295
38. Van zidina. Dijago Vela	303
39. Staro groblje. Unai	311
40. Stražarska staza. Dijago Vela	315
41. Visoka peć. Alvar	320
42. Pojačanje. Dijago Vela	329
43. Slomljena nadgrobna ploča. Unai	335
44. Kapela „Santa Marija“. Dijago Vela	341
45. Slomljena olovka. Unai	345
46. Pregovori. Dijago Vela	354
47. Kameleon. Unai	357
48. Zemlja Almohada. Dijago Vela	364
49. Kampiljo. Unai	369
50. Oluja. Dijago Vela	376
51. Ulica Karniserijas. Unai	380
52. Podzemni prolaz. Unai	383
53. Verni Munio. Dijago Vela	389
54. Raka sa jabukama. Unai	391
55. Obruč. Unai	401
56. More boca. Unai	405
57. Pod bedemom. Dijago Vela	409
58. Radionica stakla. Unai	413
59. Na kiši. Ramiro Alvar	417
60. Sala. Unai	420
61. Altai. Dijago Vela	427

62. Kancelarova grobnica. Unai	431
63. Kraken. Unai	434
64. Ramiro. Unai	439
65. Grad. Dijago Vela	443
66. Gospodari vremena. Unai	447
Zahvalnice	455
Bibliografija romana <i>Gospodari vremena</i>	456

PALATA GRADA SUSA

UNAI

Septembar 2019.

Mogao bih započeti ovu priču uznemirujućim pronalaženjem tela jednog od najbogatijih ljudi u zemlji, vlasnika čitavog carstva mode *low cost*, otrovanog kantaridom – legendarnom srednjovekovnom *vijagrom* – u Palati grada Susa. Neću to učiniti.

Umesto toga, radije ću ispričati šta se dogodilo večeri kada smo otišli na zbunjujuću promociju romana „Gospodari vremena“, o kome su svi pričali.

Bili smo opčinjeni tim istorijskim romanom. Ja prvi, priznajem. Bilo je to jedno od onih štiva koja te obuzmu, neka nevidljiva ruka te prosto ščepa za vrat od prvog pasusa i magnetnom privlačnošću te odvuče u svoj surovi srednjovekovni svet, da pri tome ti i ne poželiš da preduzmeš bilo šta da bi to izbegao.

To nije bila knjiga, to je bila zamka od papira, zaseda od reči... i nisi mogao da umakneš.

Moj brat Herman; moj alter ego – Estibalis; svi iz mog društva... niko nije pričao ni o čemu drugom i mnogi su je pročitali za tri noći uprkos tome što je imala četiri stotine sedamdeset stranica. Nekolicina nas smo je konzumirali u malim dozama, kao otrov – jedan od onih što ti pružaju zadovoljstvo dok ga unosiš – nastojeći da produžimo iskustvo misli zarobljenih u 1192. letu gospodnjem.

Čitalačko uranjanje je bilo takvo da sam ponekad, u jutrima kada smo goreli među čaršavima pomešanih bedara i jezika, Albu zvao *mojom gospodaricom*.

Postojala je i dodatna draž, zagonetka koju je trebalo rešiti: identitet neuhvatljivog autora.

Nakon nedelju i po nezapamćenog uspeha u knjižarama, nije se pojavila nijedna njegova fotografija u novinama, a nije je bilo ni na omotu romana. Takođe nije dao nijedan intervju. Nije bilo ni traga njegovom digitalnom identitetu na društvenim mrežama niti je imao veb-sajt. To je bio neki parijski sadašnjeg vremena ili neko ko je stvarno živeo u anahronoj analognoj prošlosti.

Pretpostavljalo se da je ime Dijego Veilas, kojim je potpisao delo, bio pseudonim, aluzija na naratora i glavnog junaka romana, harizmatičnog grofa don Dijaga Velu. Kako to saznati? Kako je tada bilo šta moglo da se sazna, kada istina još ne beše raširila svoja nepostojana krila nad kaldrmisanim ulicama hiljadugodišnjeg srednjovekovnog jezgra grada u obliku badema?

Nad nama se spuštao sumrak u sepiji kada sam prešao preko Trga Mačeta s Debom na ramenima. Uzdao sam se u to da moja dvogodišnja ćerka – ona se već osećala kao odrasla osoba – neće biti preglasna na promociji „Gospodara vremena“. Deda nas je pratio kao pojačanje, uprkos tome što se to događalo uoči Svetog Andresa i u Viljaverdeu se spremala seoska slava.

Pojavio se u našoj kući sa: „Ja ću voditi računa o unučici, sine“. I Albi i meni je dobrodošlo da se opustimo.

Već nekoliko nedelja smo radili prekovremeno zbog nestanka dveju sestara u neobičnim okolnostima – veoma neobičnim, odista – i san nam je bio potreban.

Još nekoliko sati i moći ćemo malo da predahnemo nakon četrnaest dana uzaludne potrage. Da padnemo mrtvi od umora na krevet i oporavimo se kako bismo se suočili sa subotom koja se nazirala kao jednako naporna.

Pisali smo domaće zadatke lepim rukopisom, a nismo ni do čega došli: pretražili smo teren s volonterima i psima, mobilni telefoni svih osoba iz njihovog okruženja prisluškivani su po nalogu sudije, pregledani su snimci svih kamera u pokrajini, vozila svih članova porodice pročešljalo je Naučno odeljenje, saslušani su svi koji su se s njima družili tokom njihovih oskudnih sedamnaest i dvanaest godina života.

Iščezele su... i bilo ih je dve.

Bio je to detalj koji je udvostručio dramu, a takođe i pritisak komesara Medine na Albina ramena.

Kilometarski red je čekao početak promocije pod slabim svetiljkama Trga Mačeta.

Lutkar u zelenom baršunu žonglirao je s tri crvene kugle, čovek debelog vrata stavljao je u usta glavu albino boe. Na kaldrmi trga je mirisalo na kukuruzne lepinje i *čintortu*, kolač sa salom, a nekoliko furioznih violina sviralo je muziku „Igre prestola“. Srednjovekovna pijaca koja se održavala u septembru poklopila se sa potpisivanjem romana.

Na trgu, koji je nekada davno bio pijaca, bila je veća gužva nego ikada i grupice čitalaca gubile su se pod lukovima Kapije pravde, gde ih je gutao žagor prodavaca keramičkih krčaga i ulja lavande.

Ugledao sam Estibalis, moju partnerku u Kriminalističko-istražnom odeljenju. Bila je sa Albinom majkom, koja ju je usvojila čim su se upoznale i od tada je sistematski uključivala u sve naše porodične obrede.

Moja tašta Nijeves Dijas de Salvatijera bila je glumica koja se povukla. Bila je čudo od deteta nacionalne kinematografije pedesetih godina i pronašla je željeni mir u vođenju hotela – zamka u Lagvardiji, između vinograda i Sijere Tolonjo, planine keltskog boga Tulonija, kome sam upućivao molitve svaki put kada je univerzum počinjao da me zavitlava.

„Unai!“, viknu Estibalis s podignutom rukom, „ovde smo!“

Alba, deda i ja krenuli smo prema njima. Deba je svojoj tetki Esti poklonila glasan moker poljubac u obraz i konačno smo ušli u Palatu grada Susa, renesansnu građevinu od kamena koja je pet vekova gospodarila vrhom brdovitog dela grada.

„Mislim da je cela porodica na okupu“, rekao sam i ispružio ruku prema nebu koje je u tim trenucima dobijalo indigo boju. „Gledajte u mobilni, svi.“

Četiri generacije dveju porodica Dijas de Salvatijera i Lopes de Ajala nasmešile su se u porodičnom selfiju.

„Promocija je u sali *Martin de Salinas*, mislim da je to na drugom spratu“, predvodila nas je nasmejana Alba. „Kakva nevina misterija, zar ne?“

„Na šta misliš?“, upitah.

„Na nepoznanicu o identitetu autora. Večeras ćemo napokon saznati o kome je reč...“, odgovorila je dok mi je istovremeno pružala ruku i prepletala svoje prste s mojima. „Kada bi samo zagonetke koje mi rešavamo na poslu bile tako bele.“

„Kad smo kod zagonetaka...“, prekinu je Estibalis pošto ju je malo gurnula pred ulazom u salu. „Pazi da ne staneš na zazidanu, Alba. Stražari iz obezbeđenja kažu da njeno jadikovanje straši one što noću kroz puste hodnike idu u toalet. U stvari, kažu da nema tako retko posećenih toaleta u gradu.“

Alba je odskočila u stranu. Povučena gomilom, ipak je spustila stopalo na zastakljen pod kroz koji se videla ploča preko zemnih ostataka žene iz srednjeg veka, kako se moglo pročitati u objašnjenju na zidu.

„Ne pričaj o duhovima i kosturima pred Debon“, rekoah tihim glasom, namignuvši. „Ne želim da večeras ne može da zaspi. Noćas mora da spava. Kao medved u zimskom snu. Njenoj majci je hitno potrebna kura sna.“

Deda se nasmešio, onim njegovom poluosmehom stogodišnjaka, bio je mnogo godina ispred nas u čitanju ljudi.

„Baš će se devojčica uplašiti od nekih loše poredanih kostiju.“

Rekao bih da je u njegovom hrapavom glasu bilo nijanse ponosa, kada je reč o njegovoj unuci, deda se hvalio da je on najbolje razume. Imali su neku vrstu jednostavne i delotvorne telepatije koja je isključivala nas ostale: njenu majku, njenu baku Nijeves, njenog strica Hermana i tetku Esti, a takođe i mene. Deba i deda su se sporazumevali pogledima i sleganjem ramenima i, na naš očaj, on je bolje od bilo koga od nas razumeo nijanse dranja moje ćerke, njene razloge da ne obuje čizme za kišu uprkos tome što je to bilo potpuno neophodno ili skriveno značenje škrabotina kojima je žvrljala svaku površinu koju ugleda.

Konačno smo uspeli da stignemo do prepune sale, mada smo morali da se zadovoljimo stolicama u pretposlednjem redu. Deda je stavio Debu sebi u krilo i pustio da mu se unuka igra beretkom, što je naglašavalo njihovu fizičku sličnost i nju pretvaralo u njegovog malog klona.

Pošto sam dedi prepustio da zabavlja moju ćerku, na trenutak sam se udaljio od svojih hitnih poslova i podigao glavu: uska sala kamenih zidova imala je tavanicu od masivnih drvenih greda. Iza dugog stola na kome su čekale tri neotvorene boce vode i tri prazne stolice dominirala je izbledela tapiserija trojanskog konja.

Pogledao sam u ekran mobilnog telefona, promocija je kasnila gotovo tri četvrt sata. Gospodin sa moje desne strane, sa primerkom knjige na kolenima, nervozno se klatio na stolici i nije bio jedini. Niko se nije pojavljivao. Alba me je par puta pogledala kao da govori: „Ako budu previše kasnili, moraćemo da odnesemo Debu.“

Klimnuo sam joj glavom, ne pre nego što sam iskoristio priliku da joj dodirnem nadlanicu i pogledom obećam neki noćni nestašluk...

Kako je bilo dobro ne skrivati se u javnosti, kako sam se dobro osećao u tročlanoj porodici, kako je život bio lep kada nije bio hulja. Moj život je dve duge godine – od dana Debinog rođenja – bio srećna kolekcija porodičnih rutina.

I to mi se sviđalo, da sakupljam bele dane sa mojim damama.

Tada je kraj mene prošao gojazan i znojav muškarac koga sam prepoznao: bio je to urednik „Malatrame“.

Upoznali smo se malo ranije, tokom istrage slučaja „Rituali vode“. Njegova izdavačka kuća objavljivala je dela prve žrtve, Anabel Li, crtačice stripova i devojke iz rane mladosti celog mog društva odjednom, da dodam. Bilo mi je drago što ga ponovo vidim. Za njim je išao čovek guste brade, možda naš neuhvatljivi autor, i u toj kamenoj sali podigao se žagor zadovoljstva ispunjenog očekivanjem koje se činilo da oprašta kašnjenje od skoro celog sata.

„Konačno“, šapnu mi Esti, pored mene. „Da se još pet minuta nisu pojavili, morali bismo da pozovemo jedinicu za sprečavanje nereda.“

„Ne spominji, kao da sa nestalim devojkaama nismo imali dovoljno igranki ove dve nedelje.“ Njena crvena kosa upala mi je u oči kada mi se približila, a ja sam je pogledom zamolio za tišinu.

„Vratiće se one kući kod mame i tate, rekla sam ti sto puta“, uporno je tvrdila, šapatom.

„Neka te vile čuju i da možemo mirno da spavamo“, odgovorio sam suzbijajući zevanje.

Na svu sreću, moje govorničke veštine bile su praktično oporavljene nakon Brokine afazije koju sam pretrpeo 2016. godine. Tri godine intenzivne logopedske terapije vratile su me u svet rečitih istražitelja i, osim privremenih blokada usled umora, stresa ili nedostatka sna, moj govor je opet bio slavlje tečnog izražavanja.

„Jedan, dva, jedan, dva...“, zakreštao je urednikov glas. „Da li se dobro čuje?“

Glave prisutnih klimnuše, sve kao jedna.

„Veoma mi je žao zbog kašnjenja promocije, ali dužan sam da vas obavestim da autor romana nije mogao da prisustvuje večerašnjem događaju“, izvestio nas je nakon što je drhtavom rukom pogladio raščupanu ukovrdžanu bradu barda.

Na reakciju nije trebalo čekati, neki od prisutnih odmah su napustili salu negodujući. Izdavač je očajnim pogledom ispratio leđa čitalaca koji su odustali.

„Razumem vaše razočaranje, verujte mi. Ovo nije bilo planirano, ali pošto ne želim da svima koji ste čekali da upoznate autora veće sasvim propadne, želeo bih da predstavim Andresa Madarijagu. On je doktor istorije i jedan od arheologa tima Fondacije Katedrale Santa Marija. Pre nekoliko godina radio je na iskopinama na nekoliko metara od mesta gde se sada nalazimo, na brdu grada Susa i ispod utrobe Stare katedrale. Nameravao je da sluša izlaganje našeg obožavanog pisca i objasni prisutnima neverovatne paralele između srednjovekovnog jezgra grada koje danas poznajemo i Viktorije iz 12. veka koja se pojavljuje u romanu.“

„Tako je“, arheolog je pročistio grlo. „Reč je o tome da je priča začuđujuće precizna, kao da je autor zaista šetao tim ulicama pre skoro hiljadu godina. Baš ovde, pored starog ulaza u Palatu, na stepenicama koje danas znamo po imenu Svetog Bartolomeja, u srednjem veku se nalazila južna gradska kapija i to je bio jedan od ulaza na područje grada opasanog zidinama...“

„Ne zna ko je on“, šapnu mi Alba na uvo koje je postalo vruće samo njenim lakim dodirom.

„Molim?“, promrmljao sam.

„Ni izdavač ne zna ko je autor. Nijednom nije rekao njegovo ime i spomenuo ga je samo kao Dijega Veilasa, po pseudonimu. Nema predstavu ko je on.“

„Ili čuva misteriju za sledeću promociju kada će se pojaviti i ne želi da nam pokvari iščekivanje.“

Pogledala me je kao malo dete, ne baš ubeđena.

„Zaklela bih se da nije, zaklela bih se da je zbunjen kao i mi.“

„Ne znam da li znate da smo sada sa zadnje strane prvobitnog bedema koji je postojao pre osnivanja grada. Da li ga vidite? To je ovaj zid“, rekao je arheolog pokazujući na kameni zid sa svoje desne strane. „Metodom radioaktivnog ugljenika C-14, saznali smo da je bio sagrađen već krajem 11. veka, vek ranije nego što smo smatrali za gotovu činjenicu. Možemo reći da sedimo na istom onom mestu gde se odvija radnja romana. Zapravo, vrlo blizu ovog mesta, uz

liniju bedema, umire jedan od likova knjige. Mnogi će se zapitati šta je to kantarida, španska mušica ili uljana buba. U romanu se javlja kao smeđi prašak koji neko daje kao afrodizijak našem nesretnom liku. To je istina, hoću da kažem činjenica“, ispravi se.

Arheolog podiže glavu. Svi smo ga slušali s pažnjom.

„Kantarida je bila srednjovekovna vijagra u pravom smislu reči“, nastavio je zadovoljan. „Prašak dobijen od oklopa metalnozelene boje male bube vrlo česte u afričkim zemljama. Kantarida je bila jedini afrodizijak dokazane efikasnosti koji muškarcima omogućava erekciju. Vrlo efikasno širi krvne sudove, ali je s razlogom izašla iz upotrebe, jer kao što je govorio Paracelzus: 'Otrov je u dozi'. Dva grama kantaride ubila bi i najzdraviju osobu u ovoj sali, tako da je u 17. veku prestala da se koristi pošto su u Francuskoj te 'Rišeljeove karamele', kako su ih zvali, slistile pola dvora u onovremenim orgijama, a Markiz de Sad je bio optužen za ubistvo kada je nekoliko čednih dama preminulo nakon što ih je on poslužio praškom.“

Osvrnuo sam se oko sebe. Ljudi koji su ostali da čuju priču arheologa, pažljivo su ga slušali dok je nizao srednjovekovne anegdote. Deba je spavala pod dedinom beretkom u zagrljaju njegovih ruku dugovečnog džina. Nijeves je slušala sa zanimanjem, Alba me je milovala po nozi, a Esti je odsutno gledala u drvene grede na tavanici. Ukratko, sve je bilo u redu.

Četrdeset minuta kasnije izdavač je uzeo reč pošto je stavio iskrivljene naočare u obliku polumeseca navrh svog ogromnog nosa:

„Ne bih želeo da zaključim ovu promociju a da ne pročitam nekoliko prvih pasusa 'Gospodara vremena'.“

Zovem se Dijago Vela, obraćaju mi se sa 'grof don Dijago Vela', što nije bitno. Svedok sam svega što se dešava u ovoj hronici, koja počinje dana kada sam se posle dve godine odsustva vratio u staro selo Gastejs ili, kako su ga pagani nazivali, Gaztel Haitz – *Utvrdjenje na grebenu*.
Vraćao sam se preko Akvitanije i prošao kroz Ultrapuertos...

Odjednom sam čuo kako se iza mojih leđa otvaraju vrata sale. Okrenuo sam se sa izvesnom radoznalošću i sedi muškarac u pedesetim godinama sa štakom ušao je šepajući unutra i viknuo:

„Ima li lekara u ovoj sali? Palata je prazna, treba nam lekar!“

Esti, Alba i ja ustali smo poput telepatski povezanih trojki i prišli čoveku da bismo ga smirili.

„Ne osećate se dobro?“, upita ga Alba, uvek pribrana i efikasna. „Odmah ćemo pozvati 112, ali morate nam reći šta nije u redu sa vama.“

„Nije reč o meni već o čoveku koga sam našao dole u toaletu.“

„Šta je sa tim čovekom?“, pitao sam ga s mobilnim telefonom u ruci.

„Leži na zemlji. Jedva sam uspeo da kleknem pored njega da proverim da li je mrtav jer mi to sa ovom štakom nije lako, ali kunem se da se ne pomera. Ili je u nesvesti ili je mrtav“, reče čovek. „U stvari, mislim da sam ga prepoznao, mislim da je to... Nisam siguran, ali mislim da je reč o...“

„Ne brinite sada o tome, mi ćemo se pobrinuti za to“, prekinu ga Estibalis još jednom pokazujući svoje legendarno strpljenje.

Cela sala nas je gledala i slušala u tišini. Urednik je, verujem, prekinuo čitanje. Ne znam, nisam obratio pažnju. Bacio sam poslednji pogled na dedu, čije su mi oči govorile „ja ću se pobrinuti za Debu, vodim je kući i stavljam je u krevet“.

Potrčao sam sa Esti prema stepenicama toaleta. Trčeci, oboje smo stali na staklo koje je štitilo zemne ostatke zazidane žene grada Susa. Nisam ni razmišljao o tome. Stigao sam pre svoje partnerke i na podu sam našao krupnog, lepo obučenog čoveka, nepomičnog, sa zaleđenim izrazom takvog bola na licu da je i mene zabolelo.

Toalet je bio besprekorno čist, okruživala nas aseptična bela boja, a fotomontaža krovova sa četiri kule Vitorije ukrašavala je vrata kabina.

Izvadio sam telefon iz džepa, uključio baterijsku lampu i stavio ga na nekoliko milimetara od njegovog lica. Ništa. Njegove zenice se nisu skupile.

„Proklet bio...“, uzdahnua sam sâm za sebe. Pritisnuo sam mu karotidnu arteriju, oĉekujući ĉudo. „Nema miozu, Esti. Ni puls. Ovaj ĉovek je mrtav. Ne diraj ništa, obavesti potkomesarku, neka javi u stanicu.“

Moja partnerka je klimnula glavom, upravo je nameravala da pozove Albin broj kad sam je prekinuo.

„Miriše na smrdljivu bombu“, rekoh njušeći vazduh. „Ovaj ĉovek ima skupu kolonjsku vodu, ali miris ne moŹe da prikrije tako neprijatan smrad.“

„Ovo je muški toalet, šta bi ti hteo?“

„Nije to, mislim da miriše baš na one smrdljive bombe koje su se prodavale u ampulama u prodavnici za proslave kada smo bili deca, ne sećaš se? Bile su upakovane u kutije sa siluetom kineskog mandarina.“

Pogledali smo se; nisam priĉao o detinjstvu.

„Hoćeš da kaŹeš da je taj ĉovek otrovan?“, reĉe.

Nisam baš bio sasvim siguran da li se suoĉavamo sa prirodnom smrću ili trovanjem, ali pošto sam oprezan ĉovek i ne volim da se posle kajem zbog onoga što nisam uradio, a takoĉe i zbog preminulog dŹina, kleknuo sam pred njim na koleno i prošaputao svoju molitvu:

„Ovde je kraj tvom lovu, ovde poĉinje moj.“

PaŹljivo sam ga pogledao i prešao na praktiĉne stvari:

„Mislim da je svedok bio u pravu. Nema mnogo njegovih fotografija, ali imao je vrlo specifiĉan fiziĉki izgled i uvek sam sumnjao da... Mislim da je pred nama sluĉaj arahnodaktilije, paukovih prstiju.“

„Prevedi mi, Krakene.“

„Ovaj ĉovek ima ili je imao Marfanov sindrom. Dugi ekstremiteti, buljave oĉi. Pogledaj prste. Pogledaj visinu. Ako je to on, biće gusto. Ostani s lešom, idem da kaŹem Albi da zatvori vrata zgrade i da nikom ne dozvoli da izaĉe napolje. Treba uzeti izjave od dvesta ljudi. Ako je ovaj ĉovek sada umro, ubica je još u ovoj palati.“

SEVERNA KAPIJA

DIJAGO VELA

Zima, leta gospodnjeg 1192.

Zovem se Dijago Vela, obraćaju mi se sa „grof don Dijago Vela“, što nije bitno. Svedok sam svega što se dešava u ovoj hronici, koja počinje dana kada sam se, posle dve godine odsustva, vratio u nekadašnje selo Gastejs ili, kako su ga pagani nazivali, Gaztel Haitz – *Utvrđenje na grebenu*.

Vraćao sam se preko Akvitanije i prošao kroz Ultrapuertos pošto sam hteo sâm da izbegnem Tudelu, nisam hteo da polažem račune starom kralju Sanču, još ne. Njegovu kćer Berengelu predao sam u ruke čudovištu koje će je oženiti, Ričardu zvanom Lavlje Srce, što nije bilo pohvalno. Mogu da tvrdim pošto sam ga upoznao. Vuklo me je ono što se nalazilo unutar gradskih zidina koje sam u daljini već nazirao.

Debelo krzno divljih mačaka pomoglo mi je da ne umrem od smrzavanja te neugodne noći.

Malo je još ostalo da stignem do Oneke...

Moj izmučeni konj žalio se na strmu uzbrdicu prema severnoj kapiji koja je zatvarala grad Suso kada se dolazi iz pravca Arijage.

Prešli smo mostovima preko dva rova, iako sam imao neprijatan osećaj da je neki jahač pratio moje stope još od pre tri meseca, što je bio razlog više da podbodem mamuze i konačno se nađem unutar

sigurnih zidina. Smračilo se i duvali su vetrovi koji će uskoro doneti prve snegove surove zime, loše izabrano vreme za dolazak u Viktoriju. Kapije grada Susa su se zatvarale posle zalaska sunca, nakon truba za večerje. Bio sam siguran da će mi tražiti objašnjenje. Ali bilo mi je hitno da se što pre vratim...

Te noći nije bilo mesečine, pa sam jahao sa bakljom u ruci. Sa leve strane video sam staro groblje izvan zidina Crkve Santa Marija. Prethodnog jutra je bila pijaca i riblje kosti su ostale razbacane po grobovima, nekoliko noćnih zverčica pobeglo je osetivši moje prisustvo.

„Ko to ide u ovo doba? Zar ne vidite da je kapija zatvorena? Ne želimo litalice unutar zidina“, doviknu momak sa stražarske staze na vrhu zidina.

„Svog gospodara don Velu nazivate litalicom?“ Podigao sam glavu i glas, da se čujem do kapije. „Zar ti nisi Injigo, sin jedinac ćurčije Nunja?“

„Naš gospodar don Vela je mrtav.“

„Ko to kaže?“

„Svi ovde. Ko to poriče?“

„Pokojnik. Da li je kod kuće moja sestra, donja Lira?“

„Verovatno vežba u dvorištu topionice. Moj rođak joj drži baklju, mislim da je odbila da prisustvuje onom činu što sledi posle venčanja. Idem po nju, ali kunem vam se, ako je ovo neka zamka za moju gospodaricu...“

Kakvo venčanje?, začudih se.

„Ne kuni se, Injigo, jer ću morati da ti naplatim globu zbog bogohuljenja, želiš da me učiniš još bogatijim?“, nasmejah se.

„Da nije vaš dragi ožalošćeni brat Nagorno objavio vašu smrt, stvarno bih rekao da ste vi moj gospodar. Visoki ste i krupni kao što je on bio...“ Eto objašnjenja: Nagorno. Uvek Nagorno. Sveprisutni Nagorno.

„Pođi već po moju sestru, molim te“, prekinuh ga. „Smrznuće mi se ona stvar.“

Dosta dugo se zadržao, sjahao sam s konja i ispružio ukočene noge. Već pada sneg? Viktorija je patila od oštre klime. Tako da su tu žene i muškarci imali oklope umesto kože.

Nisam često tako čeznuo za toplim ognjištem kao tada.

A Oneka... da li možda već spava?

Još nekoliko sati, rekao sam sebi. *Strpljenja, Dijago. Sve će doći.*

Nakon obavljenog zadatka, konačno je došlo vreme da živim.

Momak se najzad vratio.

„Naša donja Lira kaže da vam otvorim kapiju, da vas drži za živog, moj... gospodaru. Da je potražite u dvorištu kod vaše topionice.“

Napokon je spavanje pod vedrim nebom ostalo iza mene. Poslednji put sam se osvrnuo da pogledam za sobom tiha i mirna polja.

„Injigo“, naredih momku, „ako noćas ili u zoru još neko zatraži da uđe u grad, obavesti me i ne otvaraj kapije. Želim da to javiš i stražarima na južnoj kapiji i onoj od Armerije.“

Momak klimnu glavom i pođe da obavesti susede koji su čuvali stražu na drugim kapijama grada Susa. Na svom konju obidoh groblje i skrenuh prema porodičnoj kući u Ulici Asterija.

Dom naše loze, porodice Vela, pola milenijuma nalazio se na severnom delu brda, pre nego što je naselje uopšte dobilo ime Gastejs.

Naša topionica nije podlegla protoku vekova iako je izgorela u onom prokletom požaru kada je posle napada Saracena pretvorena u pepeo koji se pušio, pre dve stotine godina. Obnovili smo je, poboljšali otpornost zidova, uklonili drvo i idemo dalje.

Moja porodica je uvek išla dalje, uprkos protoku vremena.

Izgradili smo prve bedeme, naš dom je tako sebi čuvao zaleđinu, na tome je radilo devedeset meštana gotovo celu deceniju. Selo je raslo, pijaca četvrtkom ispred naše topionice pozivala je trgovce, seljake i kmetove sa sve četiri strane sveta. Zatim je sagrađena Crkva Santa Marija, oslonjena na zidine.

Grad je noću, posle povećerja, utonuo u tišinu. Crno nebo se lagano punilo belim paperjem pahulja snega koji se još nije zadržavao po krovovima. Ušao sam u dvorište topionice u potrazi za svojom sestrom.

Ugledao sam je malo dalje; nekoliko zapaljenih baklji zakačenih za stubove slabo su osvetljavale malo dvorište topionice. Lira je često vežbala, pokušavala je da nadoknadi svoj sitan stas mačem zakrivljenog sečiva. Mada je te noći strašilo gađala sekirama *frančeska* kao što to čine Nordijci. Kopkao me je taj detalj, da li je moguće da je moj dobri Gunar...?

Zaželeo sam je se posle dve godine, otkako je nisam video, sjahao sam i zagrlio je s leđa svom snagom. „Draga moja sestro, kako sam čeznuo za tvojim zagrljajem...“, uspeo sam da prozborim.

Nisam očekivao ono što se tada dogodilo. Kljucanje po glavi, kandže koje su mi iščupale nekoliko pramenova kose, životinjska sila koja se pojavila niotkuda, odnosno sa krova dvorišta.

„Munio, stani, preklinjem te, upropastićeš me!“, viknu glas koji nije pripadao mojoj sestri.

Devojka koju sam zagrlio nije bila Lira, mada je imala njenu građu i sitan stas. Nisam mogao da uočim ostale razlike spasavajući se da mi ona paklena ptica ne izvadi oko.

Zatim zviznu, ne baš uobičajeno za ženski rod, i ispruži ruku. Ogromna bela sova slete na nju, ne pre no što mi još jedanput ćurliknu poslednje upozorenje.

„Izvinite, gospodaru moj!“, preklinjala me je devojka.

Ako je bila devojka, nije bila meštanka iz našeg grada gde neudate žene nose kratku kosu sa par dužih pramenova pored ušiju. Takođe nije nosila toku kao sve udate žene, što je predstavljalo zanimljivu zagonetku; kosa boje žita do ramena nije bila baš česta u našim krajevima.

„Munio je odrastao sa mnom od rođenja i zaljubljen je u mene. To se dešava kod nekih pripitomljenih ptica. Mene smatra za svoju

ženu i veoma je ljubomoran, ne dozvoljava da mi se približi nijedan muškarac“, izvini se.

„Kako se zovete, gospodarice?“

„Ja sam Aliks, topioničarka.“

„Topioničarka? Kad sam odlazio, majstor topioničar je bio Anhevin de Salsedo.“

„Moj pokojni otac, gospodaru. I moja starija braća takođe su pomrla od skrofula i ja sam se vratila iz manastira Leire, kuda me je otac na silu poslao pre nekoliko godina, uprkos tome što sam volela topionicu i što mojim venama teče otopljeno gvožđe.“

„Znači, vi ste neka vrsta monahinje ratnice“, osmehnuh se gledajući kao drži sekiru.

„Bila sam iskušeničica, ali neko je morao da brani manastir od hulja koje su se predstavljale kao hodočasnici na Jakobejskom putu¹.“

„Ja sam je doveo, dragi moj rođače. Lira je to tražila kada su njena braća pomrla i kada joj nije ostao niko da joj pomogne u topionici“, rekao je duboki glas iz mraka.

„Gunar? Jesi li to stvarno ti? Mislio sam da prebacuješ hodočasnike engleske rute preko mora do luka“, rekao sam mu i potrčao da ga zagrlim.

Div belih obrva izašao je iz senke smejući se. Podigao me je kao vrapca iako sam bio čovek koji je na svakom dvoru koji sam posetio od svih bio viši za dve glave. Gunar Kolbrunson bio je iz ogranka naše porodice sa severa, iz danskih zemalja, ali mnogi u Viktoriji su potajno tvrdili da je potomak roda ljubaznih divova koji su naseljavali naše planine u ranim vremenima istorije.

„Znao sam da nisi mrtav, kako bi mogao biti mrtav ako ćeš nas sve nadživeti?“, mrmljao mi je u uvo ganutim glasom.

„Ko kaže da sam mrtav?“, upitah drugi put te noći.

„To moraš pitati svog brata. Zapravo, ja sam došao u Viktoriju zbog Nagornove svadbe. Već su se obećali, Dijago. I Nagorno je

---

¹ Srednjovekovna hodočasnička ruta, preko severnog dela Španije do grada Santjaga de Kampostele i katedrale apostola Santjaga, Svetog Jakoba, po kome se naziva Jakobejski ili Apostolski put. (Prim. prev.)

kupio mladu“, izgovori te reči oprezno, kao da mi izjavljuje saučešće. „Sada konzumiraju brak. Nagorno i mladina otac su tražili da imaju svedoke njenog devojaštva. Lira nije želela da bude prisutna, a ni ja nisam hteo da idem iz poštovanja prema uspomeni na tebe. Takođe zato što, koliko god da živim u celibatu, ne želim večeras da spavam sa bolom u testisima. Ti odluči, tek što su se povukli.“

Moja sestra izade garavog lica sa bakljom. Na sebi je imala istu kožnu kecelju za rad u topionici kao onog dana kada smo se rastali. Proveo sam mnoge noći na istoku čeznući za našim trenucima ćutanja kraj kamina.

„Tako je, brate. Ja ne idem“, reče Lira ozbiljnog lica.

Dočekalo me je najgore, ono što nikada nisam ni pomislio i suprotno onome čemu sam se nadao kada sam svog konja upravio ka Viktoriji.

„Gde?“

„Mislim da to znaš, u kući grofa De Maestua, u Ulici Armerija. Zakuni se Lurom da neću zažaliti što sam ti rekao“, reče Gunar.

„Neće se kotrljati glave, ako te to brine.“

„Naravno da me brine. Zakuni mi se.“

„Kunem se.“

„U Lura.“

Uzdahnuo sam.

„U Lura. Ali ne idi sa mnom, uvek na kraju predeš na Nagornovu stranu.“

„Neću ići s tobom, Dijago. Znam da je tvoja reč zakon, ali nikada me nemoj terati da biram između tebe i Nagorna. Spasao me je u danskim zemljama i postao sam čovek pored njega na istoku. Znaš da mu dugujem ono što sam sada.“

Trgovac kavgadžija bez reči, dragi moj Gunare. U to te je moj brat pretvorio, prečutao sam. Bilo je beskorisno vraćati se na stare rasprave.

Okrenuh se i upravih svoje korake Ulicom Tenderijas ka kući onoga koji je trebalo da mi bude tast, dobri grof Furtado de Maestu.

„Aliks, idi s njim!“, čuh Lirinu naredbu iza leđa. „Pripazi da moj brat ne napravi neku glupost. Ja ću Munija zatvoriti u kavez.“

Ubrzo nakon toga začuh lagane korake iza sebe.

„Ne treba mi dadilja, ženo. Vрати se svojim poslovima“, rekoх, pošto sam je pogledao ispod oka.

Prebacila je gornji deo svoje tunike preko glave kao kapuljaču koja joj je pokrivala kosu.

„U odsustvu moje gospodarice Lire, služim Gunara, gospodara. Ali gospodar Dijago je gospodar moga grada, pa u odsustvu Gunara, služim vas.“ Saučesnički mi pokaza sekiru skrivenu ispod svog ogrtača od sukna. „U slučaju da vam padne na pamet da sečete glave, ja ću biti uz vas da sprečim da odseku vašu.“

Umoran od rasprave, iscrpljen nakon dugog puta od Ultrapuertosa, dopustih da me moja štitonoša prati mračnom kaldrmisanom ulicom.

Bilo je lako pronaći kuću grofa De Maestua: u njenim prozorima sijao je topli sjaj sveća, ostali deo ulice bio je u mraku.

Na kapiji naiđoh na jednog od grofovih slugu. Morao se nasloniti na dovratk, toliko je bio pijan.

„Ko ide?“, uspe nekako da izgovori.

„Vaš gospodar, grof don Vela“, odgovorih smoren od tog pitanja.

„Grof don Vela je trenutno zauzet drugim prijatnijim poslovima, jedan sprat iznad nas“, odgovori onom smešnom žestinom koju je Bog dao pijancima.

Podigoh ruku i podlakticom mu pritisnuh vrat o kapiju. Malo pojačah pritisak, tek toliko da me shvati ozbiljno.

„Ja sam Dijago Vela, Remiro, i ako me ne prepoznaješ, znači da si previše pijan da čuvaš stražu na kapiji tvog gospodara. Pusti me da prođem pre nego što kažem grofu kako tajno piješ vino iz Riohe“, prošaputah prilično ljut.

Čovek pokuša da udahne malo vazduha i konačno me prepozna.

„Pa to ste zaista vi. Uđite, dobri gospodaru. Veoma ste nam nedostajali u gradu.“

„Gde?“, samo sam pitao, sit toga da mi sva vrata budu zatvorena.

„Oni su u spavačoj sobi.“

Moja štitonoša me je pratila zabrinutog izraza lica. Popeh se starim drvenim stepenicama koje su škripale pod mojom težinom. Dođoh do spavaće sobe, bio sam u njoj i ranije. Desetak suseda smetalo mi je da vidim šta se dešava na postelji pod baldahinom.

Počeh da se guram laktovima i svi se razmaknuše. Neki me prepoznaše i pomisliše da sam avet. Videh strah u njihovim iskolačenim očima, neki su se i prekrstili. Već sam se dovoljno približio i pokušavao sam da nazrem šta se događa iza vela.

To je bio moj brat Nagorno, u snošaju s nekom, bez trunke stida, znajući da ga ljudi gledaju. Sveta rimska crkva osuđivala je polno opštenje ako muškarac nije bio na ženi, a takođe je osuđivala golotinju u postelji, ali on je skinuo košulju i ugledao sam njegova sjajna tamna leđa, sa njegovih hiljadu ožiljaka iz mnogih bitaka.

Bele butine virile su sa obe strane njegovog tela. Ona je ostala u spavaćici, ali sudeći po njenom licu i stenjanju, uživala je u jurišima mog brata.

Prošle su dve godine otkako nisam video to voljeno lice, kosu tako crnu kao što je bila moja, zlatne oči i blede usne. Oneka je uživala pred zapanjenim pogledima svedoka konzumiranja braka, koji su navikli da mlada bude uplašena i bolna devojka.

Pobogu, Oneka! Ako su te prisilili da to radiš pred svedocima, treba bolje da se pretvaraš da si devica, pomislih.

Brinuo sam se za nju, gledao sam je u snošaju sa mojim bratom, a opet sam brinuo za nju.

Niko od njih dvoje nije štedeo krike uživanja dok moj brat nije završio. Odmaknu se od nje besramno pokazujući svoju mišićavu golotinju pred našim susedima. Desetak glava radoznalo priđe da vidi rezultat dvoboja. Tri izabrane ugledne žene skloniše baldahin i pregledaše postelju. I nadoše mrlju od krvi koju je njen otac očekivao.

Uzdahnuh sa olakšanjem, na trenutak sam bio zaboravio Onekine veštine.

Kako bi mogla nešto tako važno prepustiti slučaju?

Oboje smo znali način lažiranja nevinosti koju više nije imala. Uobičajeno je bilo da se u intimne organe umetnu živinske iznutrice koje ostavljaju krv na mladoženjinom udu. Smejali smo se tome u mojoj postelji nekoliko godina ranije, kada smo planirali našu svadbu i pretpostavili da će njen otac tražiti dokaz njenog devojaštva.

Mislim da me u tom času ona nije prepoznala, zauzeta time da se pokaže dostojanstvenom ispod spavačice i ne pokaže previše nezdravoj znatiželji naših vazala, ali moj brat me spazi. Bio je to sekund, pogledasmo se, on stisnu usne i osmehnu se za sebe, rekao bih zadovoljno.

Ruka pođe ka bodežu sakrivenom pod mojim ogrtačem. To nisam bio ja, vodio ju je gnev. Druga ruka, manja, spreči me da ga izvadim iz korica.

„Grof De Maestu, gospodaru“, upozori me.

Mada je Furtado de Maestu i zadržao svoju lepu spoljašnjost, te noći mi se učinio nešto slabiji: njegova nekada gusta kosa sada je bila seda i u licu je delovao kao da mu je zdravlje narušeno. U svakom slučaju, zadržao je dobru naviku da se oblači kao da svaki dan udaje ćerku. Svoje bogatstvo je dugovao uspešnoj trgovini grubim suknom tako traženim u Kastilji. Zahvaljujući Maestuu, tkački esnaf je postao najbrojniji među stanovnicima Nove Viktorije, odnosno periferije San Mičel, koja je takođe ograđena zidinama i priključena gradu Susu kad nam je kralj Sančo Mudri deceniju ranije dodelio status grada. Na papiru oba dela bila su jedan grad, Viktorija, kome su mnogi zavideli pošto je bio na granici i čuvao kraljevstvo Navare. Ali bedemi i tri kapije nisu razdvajali samo ulice već i nas.

„Ali kako je to moguće, dragi moj Dijago? Ti si živ!“, prošaputa i oprezno se osvrnu oko sebe.

„Uvek sam i bio“, uzvratih uvređeno. „Dugujete mi par objašnjenja, dragi prijatelju. Oprostili smo se sa obećanjem svadbe, da ćete biti moj voljeni tast, a šta sam ja sada? Brat muža vaše kćeri, meni obećane neveste?“

Pokaza mi znak da ćutim i povede me stepenicama na drugi sprat, da razgovaramo u poverenju i da me niko ne vidi. Pogledom zatražih od Aliks de Salsedo da ostane u spavaćoj sobi sa ostalim meštanima. Nije joj bilo milo, ali je poslušala.

„Niste se ni oprostili s nama, dobri gospodaru“, napade me kada ostadosmo sami. „Samo ste nestali.“

„Imao sam svoje razloge, nisam dužan da ikome polažem račune.“

„Taman posla. Moja jadna kći vas je čekala i ja sam držao svoje obećanje da ću vam je dati, verujte mi. Ali onda je došlo ovo pismo sa vestima o vašoj smrti“, reče pošto rukavom obrisa ostatke gozbe sa uglova usana. Preturi po kovčegu iznutra obloženom plišom i pruži mi ga.

„Ko je doneo to pismo?“, upitah ga pošto ga pročitah.

„Glasnik, pretpostavljam.“

„A zašto ste mu poverovali?“

„Kako da ne poverujem? Opisuje s toliko detalja vaš brodolom kraj obale Sicilije.“

Onaj ko je napisao to pismo znao je ono što je malo ko znao: moj put preko Alpa do Sicilije i oluju koja nas je razdvojila od ostalih lađa. Koliko je još znao?

„Tačno je da sam plovio morem i da je bila oluja. I takođe je tačno da su moj brod talasi nosili i da smo završili ispred Sicilije, na našu žalost. Ali brod nije potonuo i niko nije stradao. Ni ja, kao što vidite. I zbog pisma koje vam je doneo nepoznati glasnik, predali ste moju verenicu mom bratu?“, podigoh glas, gnevan.

„Ššš! Molim vas budite dostojanstveni, u mojoj ste kući i većina gostiju vas još nije videla, moramo smisliti kako da se ponašamo u ovakvoj nečuvenoj situaciji. Kao odgovor na vaše pitanje reći ću vam da sam poverovao u ono što pismo kaže jer je stiglo zapečaćeno kraljevskim pečatom. Nisam zadržao koverat sa pečatom, nisam to smatrao potrebnim. Ali ovde se vidi jednokraki krst koji je bio njegov znak.“

Pročitah pismo do kraja i grlo mi se steže.

„Znači, kralj, don Sančo Mudri?“

„Naš sadašnji vladar, da li znate nekog drugog kralja u Navari?“

To ne može biti, on ne bi na tako okrutan način uništio moju budućnost nakon svega što sam učinio za njega, prisilih sebe da mislim.

„Idite na spavanje, dobri gospodaru. Kasna je noć, vidi se da ste umorni od puta, imate krvi u kosi, i ovde ne možete ostati bez sukoba. Dopustite da ovaj vaš stari prijatelj proslavi kako dolikuje venčanje svoje kćeri, sutra ćemo videti kako da rešimo to zamešateljstvo. Bojim se da imate mnogo gorućih problema, mnogo većih od činjenice da vam je brat preoteo ženu koja je trebalo da bude vaša. Novi grof don Vela, Nagorno, čvrstom rukom predvodi plemiće pridošle u Novu Viktoriju i, po priči starih stanovnika grada Susa, previše im ide naruku. I ako šeprtlja od mog prvorođenog sina nastavi da se igra krstaških ratova i ostane bez potomstva, danas sam potpisao ugovor po kome će titula grofa De Maestua biti prenet na Onekine potomke. Tako će taj brak objediniti bogatstvo koje je pripadalo vama sa mojim, i oni će biti gospodari svega što ono obuhvata unutar ovih zidina.“

KROVOVI CRKVE SAN MIGEL

UNAI

Septembar 2019.

Brzo sam se popeo uskim stepenicama od toaleta do sale. Tamo je Alba čekala vesti od nas.

„Pokreni akciju! Odmah, brzo!“, rekao sam joj čim sam stigao i možda sam bio preglasan. „Neka zatvore sve prilaze Palati. Imamo leš, sumnjamo na trovanje.“

Alba je uzela mobilni telefon da bi pozvala pomoć. Vrata sale „Martin de Salinas“ ostala su zatvorena sa svim ljudima koji su došli na promociju, izolovanim i bez znanja o tome šta se događa nekoliko metara dalje.

Tada mi se učinilo da vidim senku kako se kreće stepenicama gore.

„Ostani tu“, šapnuo sam Albi. „Učinilo mi se da sam video... monahinju.“

Prošao sam pored velikog prozora koji je gledao na zadnju stranu Crkve San Migel i popeo se na treći sprat nastojeći da ne pravim buku na stepeništu.

„Stani, staj!“, povikao sam.

Zaista, to je bila časna sestra u beloj monaškoj haljini sa crnom tokom na glavi. Nije obraćala pažnju na moju naredbu i otrčala je do vrata za slučaj opasnosti kroz koja se izlazilo iz zgrade. Trebalo mi je nekoliko sekundi da reagujem, priznajem. Nisam očekivao